

І.М.Мельник- канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та
початкової освіти Східноєвропейського
національного університету імені Лесі
Українки

О.В. Гончарук – канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та
початкової освіти Східноєвропейського
національного університету імені Лесі
Українки

ЕТАПИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті розглядається проблема самовиховання майбутнього педагога, висвітлюються основні етапи цього процесу.

Ключові слова: професійне становлення, самовиховання, самопроекування, студент, педагог.

Этапы профессионального становления будущего педагога

Гончарук О.В., Мельник И.Н. В статье рассматривается проблема самовоспитания будущего педагога, раскрываются основные этапы этого процесса.

Ключевые слова: профессиональное становление, самовоспитание, самопректирование, студент, педагог.

Honcharuk O.V., Melnyk I.M.

The stages of becoming and self-bringing a future teacher.

The article deals with the problem of self-education a future pedagogue. Here the main stages of this process are investigated as well.

Key words: becoming, self-education, student, teacher.

Постановка проблеми. Професійне становлення вчителя початкових класів, як і спеціаліста іншого фаху, безумовно довготривалий складний процес із властивими йому закономірностями та особливостями.

Глобальні зміни в сучасному суспільстві, в тому числі й світі, вимагають вдосконалення підготовки майбутнього педагога з орієнтацією його на готовність до життєдіяльності у постійно мінливих умовах.

Одним із шляхів поліпшення означеного процесу є визначення основ самовиховання, самопроектування фахівця педагогічної освіти.

Інформатизація системи освіти, впровадження інформаційно-комунікативних технологій попри свою актуальність та значущість зумовили наявні суперечності між фактичним рівнем професійної підготовки вчителя і сучасним в умовах зростання потреби в конкурентноспроможних спеціалістах.

Теперішньому вчителю, як і раніше, потрібно вміти адаптуватися до умов роботи в школі, до колективу, самоорганізуватися, мобілізувати свої зусилля, вміння, енергію. Саме тому майбутньому педагогу потрібно навчитися самопроектуванню, сфмовихованню, що вимагає терпіння, часу, сил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науковим підґрунтям для вирішення проблеми самопроектування, самовиховання є, безперечно, праці класиків зарубіжної та вітчизняної педагогіки (Я.Коменського, К.Ушинського, А.Макаренка, В. Сухомлинського). У подальшому педагогічні основи професійного самовиховання обґрунтовані у працях М.Боришевського, О.Горчакової, О.Гури, О.Дубасенюк, С.Єлканова Н.Кічук, Н.Кузьміної, К.Платонова, С.Пальчевського та ін.

Дослідники зазначають, що самовиховання – це складний процес самопроектування, самоорганізації, саморозвитку особистісних та професійних якостей фахівця. Засоби і методи самовиховання досить різноманітні.

Мета статті – акцентувати увагу на значущості самовиховання у професійному становленні педагога, з'ясувати теоретичні засади цього поняття.

Виклад основного матеріалу. Стратегія особистісно орієнтованого навчання й виховання в сучасних освітніх закладах повинна забезпечити функціонування виховних і навчальних процесів, у яких відбувається особистісне та професійне становлення фахівця.

Допомогти педагогу самовизначитися – це значить сформувати у нього внутрішню готовність і потребу самостійно, свідомо проектувати свою діяльність, працювати над самовдосконаленням і саморозвитком як особистісних, так і професійних якостей. Самовиховання – це передусім довготривала, системна постійна робота над собою, розвиток особистості в її цілісності.

Майбутньому учителю важливо знати концептуальні засади структури особистості, обґрунтовані К. Платоновим [1]. Автор відзначає, зокрема, такі складові: загальні, особливі та індивідуальні якості вчителя. Про це майбутній учитель дізнається при вивченні курсу «Основи педагогічної майстерності». Принагідно зазначимо, що його вивчення варто було б розпочати значно раніше, а не в VII семестрі.

Оскільки зміст професійного становлення самовиховання вичерпно з'ясований у працях О.Гури, С.Єлканова ми не зупиняємося на цьому. Однак послугуємося концептуальними ідеями вказаних авторів. Справедливо зазначає С.Єлканов, що здатність до самовиховання нікому не дана, нею треба оволодіти як особливим досвідом [2, с.5].

Для розробки динамічної моделі власного професійного «Я» педагог проектує свій професійний розвиток, транслюючи власні прагнення у системі професійної діяльності. Із врахуванням сучасного акмеологічного підходу вважаємо доцільним майбутньому педагогу вибудувати програму свого професійного самовиховання з врахуванням наступних параметрів:

- динаміки професійного зростання;
- гальмівних умов та чинників;
- специфіки зміни мотивів особистісного розвитку та сприятливих чи гальмівних чинників;
- використання різноманітних методик для особистісно-професійного розвитку.

Студентам варто не тільки акцентувати на доцільності планування роботи над собою, а й допомагати. При цьому доречно познайомити їх з програмою

самовиховання, наприклад, К.Ушинського, В.Сухомлинського. Адже відомо, що Костянтин Дмитрович ще в юності склав такий план самовиховання:

1. Спокій абсолютний, в крайньому разі, зовнішній.
2. Відвертість у словах і вчинках.
3. Обміркованість дій.
4. Рішучість.
5. Не говорити про себе без потреби жодного слова.
6. Не проводити час безглуздо, робити те, що хочеш, а не те, що доведеться.
7. Витрачатися тільки на необхідне або приємне, а не за пристрастю витрачатися.
8. Кожен вечір добросовісно давати звіт у своїх вчинках.
9. Ні разу не хвалитися ні тим, що було, ні тим, що буде.
10. Нікому не показувати цього журналу [3,с.27].

Однією із поширених форм самовиховання може бути входження в роль любимого вчителя.

Дослідники (С.Єлканов, І.Зязюн, О.Гура) справедливо визначають у самовихованні доцільність роботи над самовдосконаленням професійної майстерності та комплексу професійних умінь: пізнавальних, конструктивних, інформаційних, організаторських та соціальних якостей.

Самовиховання – це свого роду піраміда, сходження на вершину якої повинно бути поступовим, розміреним, обміркованим.

Теорія і практика переконують, що самовиховання новить подвійний результат: 1) зміни, які відбуваються у якостях особистості, 2) оволодіння здатністю займатися самовихованням.

Важливим для успіху самовиховання є орієнтири студента в процесі роботи над собою. Неповна орієнтована основа породжує помилки й труднощі в самовихованні. Тут на допомогу майбутньому педагогу можуть прийти викладачі різних дисциплін, не лише педагогічних.

Висновок про те, чи оволодів студент самовихованням можна зробити з того, як він здійснює наступні дії:

- які цілі і завдання самовиховання поставлені;
- які засоби і способи, дії та прийоми вибирає з метою самовиховання;
- чи здійснюється самоконтроль;
- чи коректує хід і результати роботи над собою.

Зазначимо, оволодіння вказаними діями – процес тривалий, вимагає часу і зусиль.

На першому етапі засвоєння для професійного самовиховання характерні такі ознаки. Цілі і завдання існують у вигляді бажання бути кращим загалом. Спочатку діють зовнішні стимули і впливи, студент самостійно ще не усвідомлює мотиви самовиховання, йому потрібні конкретні, наочні приклади роботи над собою з метою контролю, оцінки, корекції своїх дій.

На другому етапі дії стають чіткішими, конкретнішими. Переважно цілі й завдання, які ставить перед собою студент стосуються конкретних якостей його особистості. У процедурах самовиховання багато ще залежностей від зовнішніх впливів. Однак із збагаченням досвіду процедури самовиховання набувають своєрідних оперативних схем дій поведінки. Виваженість, обміркованість, самоінструкція, самокритичність притаманні для проявів самовиховання на цьому етапі.

Наступна стадія розвитку самовиховання характеризується самостійним і обґрунтованим формулюванням цілей та завдань самовиховання. Зміст самовиховання значно розширюється, поглиблюється. Планування роботи над собою, засобів впливу на себе здійснюється легко, чітко, швидко. Передбачається робота над самовихованням загальних професійно значущих дій. Характерним на цьому етапі є усвідомлення ролі різноманітних впливів на свою особистість, всі дії здійснюються невимушено, автоматично.

Такий рівень умінь впливати на свою особистість засвідчує, що тепер студент має стійкі мотиви постійного самовдосконалення, є суб'єктом самовиховання.

Форми організації самовиховання майбутнього педагога можуть бути найрізноманітнішими – від індивідуальної роботи до тематичних зборів, конференцій, диспутів, круглих столів. Однак цей аспект може стати предметом окремого дослідження.

Висновки. Проведений вище аналіз дає підстави сформулювати такі висновки: самовиховання є важливою складовою професійного зростання студента-майбутнього педагога. Професійна майстерність вчителя прямо залежить від оволодіння студентом у ВНЗ технологією самовиховання. Важливими етапами на цьому шляху є планування, оволодіння способами і засобами впливу на свою особистість, вміннями самоконтролю, корекції, перехід від об'єкта до суб'єкта самовиховання.

Література.

1. Платонов К.К. Вопросы психологии труда/К.К. Платонов. – М.: Просвещение, 1970. – 274с.
2. Елканов С.Б. Профессиональное самовоспитание учителя/Самсадин Буртович Елканов. – Книга для учителя. – М.:Просвещение, 1986. – 143с.
3. Ушинський К.Д./Костянтин Дмитрович Ушинський: Вибр. тв.: В 11-т. – Т.11. – М., 1952. – С.27.

Мельник І.М., Гончарук О.В. **Етапи професійного становлення майбутнього педагога** //Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. – Серія Педагогічні науки. - №24 (237), 2012. – С.100-103